

Kıbrıs Türktür Partisi

Mehmet Balyemez*

Giriş

Kıbrıs, 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Barış Antlaşması sonucu İngiliz egemenliğine bırakılmıştır.¹ İngiltere, 10 Mart 1925 tarihinde Kıbrıs'ta sömürge yönetimini kurmuş² ve 16 Ağustos 1960 tarihinde ilan edilen Kıbrıs Cumhuriyeti'ne kadar olan sürede adayı yönetmiştir.

İngiltere, İkinci Dünya Savaşı sırasında kabul edilen ve savaş sonrasında siyasi ortamın şekillendirilmesinde belirleyici ilkeler olan sömürgeciliğin tasfiyesi ve self determinasyon hakkı prensipleri doğrultusunda Kıbrıs'taki yönetimini yeniden düzenlemeye karar vermiştir. İngiliz Hükümeti bu kapsamda olmak üzere Kıbrıs Türk ve Rumların siyasi örgütlenmelerine izin vermiştir. Kıbrıs'ta savaş esnasında kurulan Çalışan Halkın İlerici Partisi (AKEL) ve Kıbrıs Adası Türk Azınlık Kurumu (KATAK) ilk siyasi örgütlenmelere örnek olarak verilebilir.

Savaş sonrası dönemde yaşanan ve Kıbrıs'ın önemini artıran önemli gelişme ise İngiltere'nin Doğu Akdeniz'deki çıkarları bakımından son derece önemli olan Filistin'deki³ ve Süveyş Kanalı bölgesindeki askeri varlığını sonlandırmak zorunda kalması olmuştur. İngiltere, 1948 yılında Filistin'den, 1954 yılında ise Süveyş'ten ayrılmıştır. Bu durum adanın önemini daha çok artırmış ve Doğu Akdeniz bölgesinde tek İngiliz toprağı olarak Kıbrıs kalmıştır. Kıbrıs'ın 1954 yılından sonra artan önemiyle birlikte Rumların Enosis amacıyla başlattıkları girişimlerin

* Dr. Öğr. Üyesi, Kıbrıs İlim Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Girne/KKTC, mbalyemez89@gmail.com ORCID: 0000-0002-1532-0643

1 İsmail Soysal, *Türkiye'nin Dış Münasebetleriyle İlgili Başlıca Siyasi Andlaşmaları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1965, s. 42-46.

2 "Colony of Cyprus", *The Cyprus Gazette*, No. 1691, 1 Mayıs 1925, s. 1.

3 İngiltere, Birinci Dünya Savaşı sonunda hayata geçirilen Milletler Cemiyeti'ne yaptığı başvuruda Filistin'de mandater devlet olmak istediğini bildirmiştir. Milletler Cemiyeti, 24 Haziran 1922 tarihinde bugünkü Ürdün'ü de kapsayan Filistin Mandası'nı kabul etmiş ve Filistin Mandası 23 Eylül 1923 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ayrıntılı bilgi için bk. Mehmet Şükrü Güzel, "İsrail Devleti'nin Kuruluşuna Giden Yolda Filistin 1914-1947", *Uluslararası Strateji ve Güvenlik Araştırmaları Merkezi (USGAM) Raporu No. 6*, Ortadoğu Çalışmaları, s. 22, <http://www.usgam.com/index.php?l=838&cid=384>, (Erişim Tarihi, 6 Mayıs 2018).

1955 yılından itibaren şiddete dönüşmesi ise İngiltere'nin Kıbrıs'taki pozisyonunu zorlaştırmıştır.

İşte, Kıbrıs Türktür Partisi'nin kurulması bu döneme denk gelmiştir. Kıbrıs Türktür Partisi ilan edildikten sonra adada çok önemli gelişmeler yaşanmıştır. Türkiye'nin Kıbrıs Sorununa taraf olmasını sağlayan Londra Konferansı, 6/7 Eylül olayları, Kıbrıs'taki toplumlarası şiddet ve sonrasında ilan Kıbrıs Cumhuriyeti bu döneme denk gelmiştir.

Kıbrıs Türklerinin Siyasi Örgütlenme Faaliyetleri (1943-1955)

İngiltere, İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki gelişmeleri göz önüne bulundurmuş ve Kıbrıs'taki konumunu devam ettirebilmek amacıyla bir takım siyasi düzenlemeler yapmıştır. Bu düzenlemeler kapsamında Kıbrıs Türk toplumunun ilk siyasi örgütlenmesi⁴ olan Kıbrıs Adası Türk Azınlık Kurumu (KATAK) 18 Nisan 1943 tarihinde kurulmuştur.⁵ Bunu Dr. Fazıl Küçük liderliğinde 23 Nisan 1944 tarihinde kurulan Kıbrıs Millî Türk Halk Partisi (KMTHP) izlemiştir.⁶

Her iki siyasi örgüt 1949 yılına kadar Kıbrıs Türk toplum haklarını elde etmek amacıyla birlikte mücadele etmişlerdir. Ancak Kıbrıs'ta 1949 yılında yaşanan gelişmeler sonraki dönemin şekillenmesine yol açmıştır. Rumlar BM Sözleşmesinde⁷ yer alan “*Kendi Geleceğini Kendi Belirleme İradesi/Self Determinasyon*” hakkını gündeme

4 Kıbrıs Türklerinin ilk siyasi örgütlenmesi olarak Mısırlıhazade Necati Bey (Özkan) tarafından 1931 yılında düzenlenen Ulusal Kongre'de bir siyasi örgütlenme olarak değerlendirilebilir. Ancak siyasi örgütlenmelerin ana belirleyici unsuru olan tüzüğün bu kongrede olmamasından dolayı Ulusal Kongre siyasi bir örgütlenme olarak dikkate alınmamıştır.

5 *MAAD, KTY 04-1943-73-01*, Kıbrıs Adası Türk Azınlık Kurumu (KATAK) Anayasa, Birlik Basımevi, Lefkoşa, (1943).

6 “Kıbrıs Millî Türk Halk Partisi”, *Halkın Sesi*, 25 Nisan 1944, s. 1; Altay Sayıl, *Dr. Fazıl Küçük'ün Anıları ve Siyasal Örgüt Çalışmaları*, Yay Ajansı Ltd., 1. Baskı, Lefkoşa 2010, s. 287-290.

7 BM Anayasası'nın “Özerk Olmayan Ülkelere İlişkin Bildirge” başlıklı XI Bölümü'nün 73'ncü maddesi şu şekilde düzenlenmiştir:

“Halkların henüz kendi kendilerini tam olarak yönetmediği bölgelerin yönetilmesinden sorumlu olan ya da bu sorumluluğu yüklenen Birleşmiş Milletler üyeleri, bu bölgelerde yaşayanların çıkarlarının her şeyden önce geldiği ilkesini kabul ederler. İşbu Antlaşma ile kurulan barış ve güvenlik sistemi içinde bu bölgelerde yaşayanların refahını en yüksek düzeye çıkarma yükümlülüğünü kutsal bir ödev bilirler ve bu amaçla, ... Her ülkeye ve halkına... kendi kendilerini yönetme yeteneğini geliştirmeyi, onların siyasal özelemlerini göz önünde tutmayı ve kendi özgür siyasal kurumlarının giderek geliştirilmesinde onlara yardımcı olmayı...” Ayrıntılı bilgi için bk. Mehmet Atay, “Birleşmiş Milletler Genel Kurul Kararlarında Kıbrıs Sorunu”, *Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi*, Avrasya Dosyası, BM Özel, C VIII, S. 1 (İlkbahar 2002), s. 299-309. <http://www.21yhte.org/assets/uploads/files/299309%20Mehmet%20Atay.pdf>, (Erişim Tarihi 17 Nisan 2018).

getirmişler ve bu doğrultuda siyasi örgütlerini birleştirmişlerdir. Kıbrıs Türk örgütleri de 1949 yılı Eylül ayından itibaren siyasi örgütlerini birleştirme kararı almışlardır. Kıbrıs Millî Türk Halk Partisi ve Kıbrıs Adası Türk Azınlık Kurumu yönetimleri 23 Ekim 1949 tarihinde toplanmışlar ve Kıbrıs Millî Türk Birliği adı altında birleşmişlerdir.⁸ Kıbrıs Millî Türk Birliği, sonraki dönemde Kıbrıs Türk toplum haklarının aranması konusunda öncü olmuş ve yaptığı girişimlerle bu amacı gerçekleştirmeye çalışmıştır.

Kıbrıs Sorunu Kapsamında Yaşanan Önemli Gelişmeler (1954 -1955)

Kıbrıs Sorunu, 1954 yılından sonra yaşanan önemli gelişmeler sonucu yeni bir döneme girmiştir. Bu dönemde hem Yunanistan hem İngiltere hem de Türkiye'nin Kıbrıs politikalarında önemli değişiklikler olmuştur. Yunanistan, Kıbrıs Sorununu uluslararası alana taşımak amacıyla 16 Ağustos 1954 tarihinde BM'ye başvurmuş ve sonraki dönemde takip ettiği Kıbrıs politikasını bunun üzerine inşa etmiştir.⁹

İngiltere, Yunanistan'ın bu hamlesi karşısında ABD'nin desteğini almayı başarmış ve 16 Aralık 1954 tarihinde BM Genel Kurulu'nda yapılan görüşmeler sonrasında Kıbrıs Sorununun “şimdilik” kaydıyla gündeme alınmamasını sağlamıştır.¹⁰ Bu gelişme Yunanistan'ın ve Kıbrıs Rumlarının başka planlarını yürürlüğe sokmasına yol açmıştır. Kuruluş çalışmaları 1950'li yılların başına uzanan Kıbrıslı Savaşçıların Millî Mücadele Örgütü/ Ethniki Organosis Kypriou Agoniston (EOKA), 1 Nisan 1955 tarihinden itibaren silahlı eylemlere başlamıştır.¹¹ Başlangıçta İngiliz askerlerine karşı yapılan bu eylemler, 1955 yılı haziran ayından sonra Kıbrıs Türklerini de hedef almaya başlamıştır.¹²

İngiltere, adada başlayan terör olayları sonrasında Türkiye'nin Kıbrıs Sorununa dâhil olması için yeni bir planı uygulamaya koymuş ve 30 Haziran 1955 tarihinde Türk ve Yunan hükümetlerini, “*Kıbrıs'ta dâhil olmak üzere, Doğu Akdeniz'i ilgilendiren siyasi meseleleri ve savunma meselelerini*” görüşmek üzere Londra'da yapılacak

8 MAAD, *KMTB Nizamnamesi*, Hür Söz Basımevi, Lefkoşa 1949, s. 2; Sayıl, *age.*, s. 341-342; Kemal Tekakpınar ve Demiray Doğansal, *Dr. Fazıl Küçük (1906-1984)*, C I, Lefkoşa 1991, s. 65-74.

9 *Year of The United Nations, 1954*, s. 94. Ayrıntılı bilgi için bk. http://cdn.un.org/unyearbook/yun/1954_106.pdf, (Erişim Tarihi:10 Mayıs 2018)

10 “BM Siyasi Komisyonunda Kıbrıs Dair Müzakereleri Yunan Teklifi Hezimetle Uğradı”, *Zafer*, 16 Aralık 1954, s. 1, 7.

11 MAAD, *FCO 141-3324-5*, Telegram From Governor Cyprus to Secretary of State, Emergency No:182, Confidential, 1.4.1955.

12 George Horton Kelling, *British Policy in Cyprus 1939-1955*, The University of Texas, Doctor of Philosophy, The University of Texas at Austin, May 1988, s. 180-181.

konferansa davet etmiştir.¹³ Türkiye, konferans çağrısına 2 Temmuz günü olumlu yanıt vermiş¹⁴, Yunanistan ise başlangıçta kamuoyu baskısı ve ulusal çıkarlar arasında ikilemde kalsa da müttefikleriyle arasının bozulmaması için gecikmeli de olsa 5 Temmuz günü konferans çağrısına olumlu yanıt vermiştir.¹⁵

Kıbrıs'la ilgili gelişmeler bu yönde yaşanırken, Türk Hükümeti ise Kıbrıs Sorunu konusunda hazırlıklı olmadığını farkına varmış ve ilgiyle izleyeceği Kıbrıs politikasının temellerini oluşturmak amacıyla, Devlet Bakanı Fatin Rüştü Zorlu'yu bir çalışma yapması için görevlendirmiştir. Fatin Rüştü Zorlu, görevi aldıktan sonra Dışişleri Bakanlığı'nda Kıbrıs Komisyonu adında bir çalışma grubu oluşturmuştur. Komisyon çalışmalarının esasını oluşturacak iki ana temel ilkeyi şu şekilde belirlemiştir: Kıbrıs hakkında en az Yunanistan kadar hak sahibi olduğunu belgelerle kanıtlamak ve dünya kamuoyuna duyurmak, sorun çözümlüncüye kadar Kıbrıs Türklerine gerekli her türlü yardımda bulunarak baskıya dayanma güçlerini arttırmak.¹⁶

Menderes Hükümeti'nin Kıbrıs Sorunu konusunda takip edeceği politikanın henüz şekillenmediği bu dönemde Türkiye kamuoyu ve özellikle üniversite gençliği mobilize olmaya başlamıştır. Yunan Hükümeti'nin Kıbrıs Sorununu BM gündemine taşıma niyetini dillendirdiği dönemde Türkiye Millî Gençlik Teşkilatı (TMGT), 9 Mayıs 1954 tarihinde yaptığı toplantıda “Kıbrıs Türkleri Komisyonu” ve “Türk Kültürünü Yayma Komisyonu” isimli iki örgüt kurmuş¹⁷, 24 Temmuz 1954 tarihinde ise Türkiye Millî Talebe Federasyonu (TMTF) “Kıbrıs Komitesi”ni hayata geçirmiştir. Kurulan bu örgütlerin girişimleriyle Ankara, İstanbul ve İzmir başta olmak üzere Kıbrıs Sorununu gündemde tutmak için geniş katılımlı mitingler düzenlenmiştir.¹⁸

Yunanistan'ın Kıbrıs'a self determinasyon hakkının tanınması amacıyla BM'ye yaptığı başvurudan bir hafta sonra, TMTF yönetimi 24 Ağustos 1954 tarihinde

13 Fahir Armaoğlu, *Kıbrıs Meselesi 1954-1959 Türk Hükümeti ve Kamuoyunun Davranışları (Karşılaştırmalı İnceleme)*, Sevinç Matbaası, Ankara 1963, s. 97.

14 “İngiltere'nin Kıbrıs için Üçlü Konferans Teklifi, Türkiye Yapılan Daveti Kabul Etti”, *Şafer*, 3 Temmuz 1955, s. 1, 7.

15 “Yunanistan Üçlü Konferansa İştirak Ediyor”, *Şafer*, 6 Temmuz 1955, s. 1.

16 Mahmut Dikerdem, *Ortadoğu'da Devrim Yılları Bir Büyükelçinin Anıları*, İstanbul Matbaası, İstanbul 1977, s. 125.

17 Armaoğlu, *age.*, s. 54.

18 Umut Gürses, *Kıbrıs Türktür Cemiyeti*, Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara 2014, s. 32-33

Kıbrıs Sorunu kapsamında faaliyet yürüten teşkilatlar arasında iş birliği esaslarını görüşmek amacıyla basın ve üniversite temsilcilerinin katılımıyla bir kongre düzenlemiştir. Kongre sonunda Kıbrıs Sorunuyla yakından ilgilenmek amacıyla “Kıbrıs Türktür Komitesi” kurulmuştur.¹⁹ Kıbrıs Türktür Komitesi(KTK)²⁰, Başbakan Adnan Menderes’in de tavsiyesi üzerine tüzel kişilik haline gelmek için yaptığı hazırlıkları 1954 yılı ekim ayı başlarında tamamlamıştır.²¹ KTK’nin 2 Ekim 1954 tarihinde yapmış olduğu toplantıda dernekleşme kararı alınmış ve “Kıbrıs Türktür Cemiyeti” (KTC)’nin kurulduğu ilan edilmiştir.²² KTC yönetimi Hikmet Bil’i Başkanlığa getirmiş ve kısa sürede ülke genelinde teşkilatlanmasını tamamlamıştır.²³ Kıbrıs Sorunuyla ilgili gelişmelerin önemli bir döneme girdiği 1955 yılı aynı zamanda yeni politikaların da uygulanmaya başladığı bir safha olmuştur. Nisan ayında adada başlayan şiddet olayları devam ederken KTC Başkanı Hikmet Bil ve Genel Sekreteri Kâmil Önal 17 Temmuz 1955 tarihinde Kıbrıs’ta toplum liderleriyle görüşmelerde bulunmuşlardır.²⁴

Kıbrıs Türktür Cemiyeti, 20 Temmuz 1955 tarihinde İstanbul Cağaloğlu’ndaki Genel Merkezinde yaptığı toplantıda, Hikmet Bil başkanlığında oluşturulan heyetin Kıbrıs’a gönderilmesi ve oradaki Türk örgütleriyle iş birliği yapılmasını kararlaştırılmıştır.²⁵

Kıbrıs’ta coşkuyla karşılanan KTC heyeti Kıbrıs Türk Millî Birliği’nin Lefkoşa’daki binasında Türk örgütleri liderleriyle bir toplantı yapmıştır.²⁶ Bil Kıbrıs’taki gelişmelerle ilgili olarak şunları ifade etmiştir:²⁷

19 Sabahattin İsmail, *150 Soruda Kıbrıs Sorunu*, Kastaş Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul 1998, s. 40.

20 Komitenin adının Kıbrıs Türktür olmasını kurucu üye olan avukat-gazeteci Hikmet Bil şöyle ifade etmiştir: “...Komiteye bu ismin verilmesinde benim ısrarım büyük olmuştur. Çünkü biliyordum ki Yunanlılar, Kıbrıs’taki davalarını tek kelime haline sokup bütün dünya kamuoyunda duyurmuş bulunuyorlardı. Bu kelime “Enosos=İlhak” idi. Oysa dünyanın Kıbrıs’ta Türklerin de yaşadıklarından haberleri bile yoktu. Komitemizin dünya basınında ara sıra adının dahi geçmesi, birçok insana Kıbrıs’ta Türklerin de yaşadıklarını, onlarında Kıbrıs’ın Türklüğünü savunduklarını gösterebilecekti. Böylece Rumların bile kelimelemlik “Enosis”leri karşısında Türklerin iki kelimelemlik “Kıbrıs Türktür” ilkesi artık yerini alacaktır.” Ayrıntılı bilgi için bk. Hikmet Bil, *Kıbrıs Olayı ve İçyüzü*, İtimat Kitabevi, 1. Baskı, İstanbul 1976, s. 90-91.

21 Bil, *age.*, s. 96.

22 Gürses, *agt.*, s. 56.

23 *A.gt.*, s. 58-60.

24 *Vatan*, 17 Temmuz 1955.

25 *Cumhuriyet*, 21 Temmuz 1955; *Milliyet*, 21 Temmuz 1955.

26 *Hürriyet*, 23 Temmuz 1955.

27 Bil, *age.*, s. 100-101.

“...İlk iş olarak soydaşlarımıza derhal bir siyasi kuruluşa girmeleri gerektiğini söyledim. Acele ve olağanüstü bir kongreye karar verildi... Madem Anavatan Türkiye’de güçlü bir örgüt olarak Kıbrıs Türktür adlı bir örgüt var neden bizim siyasi partimizin de adı Kıbrıs Türktür veya Kıbrıs Türktür Partisi olmasın dediler. Türk partisi böylece kuruldu.”

KTC heyeti Kıbrıs’tan sonra 29 Temmuz 1955 tarihinde Londra’ya gitmiş ve orada düzenlediği basın toplantısında Yunanistan’ın Kıbrıs’ın kontrolünü ele geçirmesi halinde Türkler ve Yunanlılar arasında savaş çıkabileceğini söylemiştir.²⁸

Bu açıklamanın yapıldığı günlerde bir başka önemli gelişme daha yaşanmıştır. İngiltere’de yaşayan Kıbrıs Türklerinin 1952 yılında kurmuş oldukları “Kıbrıs Türk Birliği” örgütü²⁹, 4 Ağustos 1955 tarihinde adını “Kıbrıs Türktür Cemiyeti” olarak değiştirmiştir.³⁰

Kıbrıs Türktür Partisi’nin Kuruluşu ve Faaliyetleri

Kıbrıs Türktür Partisi (KTP), İngiliz sömürge yönetimi döneminde Kıbrıs’ta kurulan son siyasi örgütlenmedir. KTP’nin çekirdeğini KATAK ve KMTHP’nin 1949 yılı Ekim ayında birleşmesi sonucu kurulan Kıbrıs Millî Türk Birliği (KMTB) oluşturmuştur.

Kıbrıs Türktür Partisi’nin kurulduğu 1955 yılında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bir yanda Yunanistan Kıbrıs Sorununu BM gündemine taşımış ancak istediği sonucu alamamış, Rumlar BM kararı üzerine adada şiddet olaylarına başlamış diğer yanda ise Türkiye yıllardır sessiz kalmayı tercih ettiği Kıbrıs konusunda, İngiltere tarafından planlanan Londra Konferansı’na katılarak soruna taraf olmuş, Menderes Hükümeti’nin de desteğiyle Türk kamuoyundaki Kıbrıs mobilizasyonu en üst seviyeye çıkmıştır.³¹ Kıbrıs Millî Türk Birliği, bu gelişmelerin yaşandığı dönemde, Londra Konferansı’nın hemen öncesinde, 14 Ağustos 1955 tarihinde düzenlediği Genel Kongre’de ismini Kıbrıs Türktür Partisi olarak değiştirme kararı almıştır.³²

28 *Cumhuriyet*, 30 Temmuz 1955; *Vatan*, 30 Temmuz 1955.

29 Mehmet Balyemez, *İngiliz Yönetimi Döneminde Kıbrıs Türklerinin Siyasi Örgütlenme Faaliyetleri (1923-1960)*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara, 2017, s. 441-458.

30 *Milliyet*, 9 Ağustos 1955.

31 Melih Esenbel, *Kıbrıs-1, Ayağa Kalkan Adam*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1993, s. 15-16.

32 Demiray Doğansal, *Dr. Fazıl Küçük’ten Satır Araları*, Dr. Fazıl Küçük Vakfı Yayınları, Selen Ofset Ltd., Lefkoşa 2011. s. XI.

KMTB isim değişikliğini yapmadan önce, Kıbrıs Türktür Cemiyeti Başkanı Hikmet Bil, temmuz ayında Kıbrıs'a gelmiş ve isim değişikliği kararının alınmasında etkili olmuştur.³³ Menderes Hükümeti'nin desteklediği³⁴ Kıbrıs Türktür Cemiyeti (KTC), KMTB'nin KTP'ye dönüşmesinde etkili olmuştur.³⁵

KMTB'nin 17 Temmuz 1955 tarihinde yaptığı kongrede aynı zamanda KTP nizamnamesini hazırlayacak 8 kişiden oluşan bir komisyon da kurulmuştur.³⁶ Komisyon 1955 yılı ağustos ayının ilk haftasında çalışmalarını tamamlamış ve nizamname taslağını 14 Ağustos 1955 tarihinde yapılan KMTB Genel Kongresi'ne sunmuştur. KMTB Genel Kongresi'nde örgütün ismi değiştirilmiş ve Kıbrıs Türktür Partisi'nin kuruluşu ilan edilmiştir. KTP'nin kuruluşunun ilan edildiği toplantıda aynı zamanda 64 maddeden oluşan örgüt nizamnamesi de kabul edilmiştir.³⁷ KTP nizamnamesinin 1'inci maddesinde kurucu partiler ifade edilmiş, eski örgütlere mensup kişilerin aynı zamanda KTP'nin kurucu üyeleri olduğu belirtilmiştir.³⁸ KTP'nin amaçları ise 2'nci maddede şu şekilde ifade edilmiştir:³⁹ Kıbrıs Türk toplumunda birlik ve beraberlik fikirlerinin yayılmasına, gelişmesine ve demokratik millî terbiye ile kültürün yerleşmesine çalışmak, Kıbrıs Türklerinin millî ve siyasi haklarını araştırmak ve korumak, Kıbrıs Türklerinin kültürel, sosyal ve ekonomik kalkınmasını sağlamak ve Kıbrıs Türk toplumunun kendi varlığını koruyabilmesi için iktisadi ve toplumsal gelişmesini sağlayacak konular üzerinde araştırmalar yapmak, özellikle köylülerin ve işçilerin ekonomik durumlarını iyileştirmek, Kıbrıs Türkünü dünyaya tanıtmak, Anavatan ile kültürel ilişkileri geliştirecek faaliyetlerde bulunmak.

KTP amaçları arasında yer alan Kıbrıs Türk toplumunun millî ve siyasi haklarını araştırmak ifadesi dikkat çekicidir. KTP, daha önce ifade edildiği gibi Kıbrıs

33 Özker Yaşın, *Nezhat ve Ben 1*, Yeşilada Yayınları, İstanbul 1997, s. 785; Hikmet Afif Mapolar, *Aslar, Bir Devre Adını Yazanlar-1987*, Necati Özkan Vakfı Yayınları, Lefkoşa 2016., s. 411; Sayıl, *age.*, s. 353.

34 KTC Başkanı Hikmet Bil; Cemiyetin Başbakan Adnan Menderes tarafından desteklendiğini, Menderes'in KTC'ye 5000 lira maddi yardımda bulunduğunu, Kıbrıs seyahati öncesinde KTC Heyetini kabul ettiğini ve tavsiyelerde bulunduğunu açıklamıştır. Ayrıntılı bilgi için bk. *BCA, 010-0-009-000-000-108-337-1*.

35 Stavrinides Zenon, "Kıbrıs Uyuşmazlığı-Ulusal Kimlik ve Devlet Olgusu", çev. Eser Birey, *Yeni Kıbrıs* (Şubat 1989), s. 33-34.

36 "Pazar Günkü Toplantı", *Halkın Sesi*, 26 Temmuz 1955, s. 1.

37 Sayıl, *age.*, s. 354.

38 Sayıl, *age.*, s. 354-355.

39 Sayıl, *age.*, s. 354-355.

Türklerinin İngiliz sömürge yönetimi dönemindeki son siyasi örgütlenmesidir. Kıbrıs Türk toplumunun milli ve siyasi hakları yazılı olarak ilk kez 1931 yılındaki Ulusal Kongre ile ortaya konulduğu gibi İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında kurulan bütün siyasi örgütlerin tüzüklerinde yer alan bir husus olmuştur. Bu konunun sanki önceden hiç tespit edilmemiş gibi burada yer alması düşündürücüdür. KTP'nin kuruluşunu ilan ettiği 1955 yılı ağustos ayında Devlet Bakanı Fatin Rüştü Zorlu'nun başkanlığında Dışişleri Bakanlığı'nda oluşturulan Kıbrıs Komisyonu da benzer bir çalışma yapmıştır. O çalışmada da Kıbrıs Türk toplum haklarının araştırılarak ortaya konulmasının amaçlandığı ifade edilmiştir.⁴⁰ Muhtemeldir ki, KTP Nizamnamesi'nin hazırlanması sırasında Dışişleri Bakanlığı'ndaki bu çalışmadan yararlanılmış veya bizzat bakanlık çalışanlarından destek alınmış olabilir.

KTP'nin kuruluşunu ilan ettiği 1955 yılında önemli bir başka gelişme daha yaşanmıştır. Rum saldırılarının Kıbrıs Türk toplumuna da yönelmesi karşısında, Türkler kendi savunmalarını sağlamak amacıyla direniş örgütleri kurmaya başlamışlardır. Saldırıların Kıbrıs Türklerine yöneldiği 1955 yılında KTP Başkanı Dr. F. Küçük, Kıbrıs Türk Mukavemet Birliği (KITEMB) ve Volkan direniş örgütlerinin kuruluşunu desteklemiştir⁴¹, 1957 yılında kurulacak olan Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT)'na kadar geçecek sürede Türk toplumunun güvenliğinin sağlanmasında önemli görevler üstlenmiştir.

Bu dönemde İstanbul ve İzmir'de yaşanan olaylar sonraki ayların sıkıntılı geçmesini sağlamıştır. İstanbul'da 6/7 Eylül 1955 tarihinde başlayan ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı Rumlara yönelik yapılan şiddet olaylarından sorumlu tutulan KTC merkez ve şubeleri kapatılmış, cemiyete mensup 87 kişi tutuklanmıştır.⁴² 6/7 Eylül olayları, KTP faaliyetlerini de olumsuz etkilemiş ve örgüt bir süre sessiz ve tepkisiz kalmıştır.

KTP yönetimi ilk Genel Kurul toplantısını 8 Nisan 1956 tarihinde yapmıştır. KTP Genel Başkanı Dr. Fazıl Küçük toplantı açış konuşmasında, Kıbrıs Türklerinin Rumların başlattıkları şiddet olaylarının etkilerini yakından hissettiğini ve

40 Dikerdem, *age.*, s. 125.

41 Gülçin Keleşzade, "Kıbrıslı Türkler'in Direniş'i'nin ve Türk Mukavemet Teşkilatı'nın Halkın Sesi Gazetesi'ne Yansımaları (1957-1963)", *Kıbrıs Türk Milli Mücadelesi ve Bu Mücadelede TMT'nin Yeri, Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, C I, Lefkoşa, s. 155; İsmail Bozkurt, *Kıbrıs Türk Halkı'nın Siyaset Kurumu üzerine Deneme*, Zeytin Yayıncılık, Lefkoşa 2015, s. 47.

42 BCA, 010-0-009-000-000-107-332-3-108. İstanbul Valiliğinin Kıbrıs Türktür Cemiyeti ile ilgili yazısı.

endişelerini İngiliz sömürge yönetimine ilettiğini ifade ettikten sonra ada genelindeki teşkilatlanmanın daha hızlı yapılması gerektiğinin önemli olduğunu vurgulamıştır.

Türkiye Hükümeti, Kıbrıs ile ilgili gelişmelerin hızlı bir şekilde geliştiği bu dönemde çoğu zaman KTP yönetiminin görüşlerine de müracaat etmiştir. KTP Genel Sekreteri Osman Örek, 1956 yılı ağustos ayında Türkiye'ye yaptığı ziyaret sırasında, Kıbrıs'ta yaşanan olayları Türk Hükümeti ve Türk kamuoyuna aktarmanın milli bir vazife olarak kabul ettiğini vurgulamış, KTP'nin takip ettiği siyasetin Türk Hükümeti ile aynı doğrultuda olduğunu belirtmiştir.⁴³

Bununla birlikte, İngiltere'nin Kıbrıs Sorununun çözümüne yönelik olarak 1956 yılı Aralık ayında gündeme getirdiği Lord Raddcliffe önerisini görüşmek ve karşı öneriyi sunmak üzere 1957 yılı Ocak ayı ilk günlerinde Londra'ya giden Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı M. Nuri Birgi'ye KTP Genel Başkanı Dr. Fazıl Küçük ile KTKF Başkanı Faiz Kaymak da eşlik etmiştir.⁴⁴ KTP Genel Başkanı Dr. Fazıl Küçük, Londra dönüşünde Kıbrıs'ta yaptığı açıklamada, Türkiye'nin Kıbrıs Sorunu konusunda ileri sürdüğü teklifin kabul edilmemesi halinde adanın "Taksim" edilmesi konusunun gündemlerinde olduğunu ifade etmiştir.⁴⁵

KTP yönetimi, 1956 yılı aralık ayında Belediye Kanunu'nda değişiklik yapılması amacıyla İngiliz sömürge yönetimine başvurmuştur. KTP yönetimi, 2 Aralık 1956 tarihinde belediye meclislerinde görevli Türk üyelerin katıldığı toplantıda, belediye kanunu değişiklik teklifine herhangi bir işlem yapılmaması halinde belediye meclisi seçimlerinin protesto edilmesi kararlaştırılmıştır.⁴⁶

Kıbrıs'ta 1957 yılı başlarında artan şiddet olayları karşısında KTP yönetimi 2 Şubat 1957 tarihinde yaptığı toplantı sonrasındaki açıklamasında, Rum saldırılarının devam etmesi halinde iki toplumun bir arada yaşamasının imkânsız olduğu belirtilmiş, Türk toplumunun Rumlarla ilişkisinin bozulmamasına dikkat çekilmiş ve Başkan Dr. Fazıl Küçük'e tüm Kıbrıs Türklerini temsil etme yetkisi verilmiştir.⁴⁷

43 "Varoluş Mücadelemizin Saygın İsmi: Osman ÖREK", *Kıbrıs Türk Liderleri Osman Örek 1925-1999*, KKTC Türkiye Büyükelçiliği, Lefkoşa 2000, s. 29

44 "Bir Türk Heyeti Gelecek Hafta Londra'yı Ziyaret Edecek", *Bozkuurt*, 7 Ocak 1957, s. 1.

45 "Heyetimizi Sevgi Saygı ve Muhabbetler Selamlarız", *Bozkuurt*, 21 Ocak 1957, s. 4.

46 Sayıl, *age.*, s. 372.

47 Sayıl, *age.*, s. 375; "Kıbrıs Türktür Partisi'nin Fevkalade Toplantısı", *Bozkuurt*, 11 Şubat 1957, s. 1.

Kıbrıs Sorununun gerginleştiği 1957 yılında Yunan Hükümeti tarafından önemli bir hamle daha yapılmıştır. Yunanistan'ın, Kıbrıs'ı bir kez daha BM gündemine taşımak için yapmış olduğu müracaat 20 Eylül 1957 tarihinde kabul edilmiştir. KTP Başkanı Dr. Fazıl Küçük bu karar üzerine Kıbrıs Türk toplumu temsilcisi sıfatıyla, BM Genel Sekreteri, ABD Başkanı, İngiltere Başbakanı ile Sömürgeler Bakanı'na ve Başbakan Menderes'e gönderdiği telgrafta, Kıbrıs Sorunu konusunda kabul edilebilecek tek çözümün Taksim olduğu, bundan başka her önerinin Kıbrıs Türklerini Rumların insafına bırakacağını, self determinasyon hakkının Kıbrıs Türklerine de tanınması gerektiğini ifade etmiştir.⁴⁸

Kıbrıs'ta iki toplum arasındaki ilişkiler 1958 yılından itibaren kopmaya başlamıştır. KTP yönetiminin bu dönemde hem Kıbrıs'ta hem Türkiye ve İngiltere'deki faaliyetleri önceki yıllara göre yoğun geçmiştir. Rum saldırılarının İngiliz sömürge yönetimine ve Kıbrıs Türklerine yönelmesi bu kopuşun sebeplerinden biri olarak gösterilebilir. İngiltere'nin Kıbrıs Sorununun çözümüne yönelik taraflara sunduğu çözüm karşısında Türkiye ve Kıbrıs Türk toplumu tek bir çözümü istemişlerdir:

Taksim KTP Başkanı Dr. Fazıl Küçük, 1958 yılının başlarındaki Ankara ziyareti sırasında düzenlenen basın toplantısında; Taksim'in adaya barış getireceğini, Rumların Türklerin adayı terk etmeleri konusunda telkinde buldukları, aksi halde toplu katliam yapacakları yönünde propaganda yaptıklarını vurgulamıştır.⁴⁹ Bu ziyaret sırasında bir başka önemli gelişme daha yaşanmıştır. KTP Başkanı Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Türklerinin güvenlik sorunlarını gündeme getirmiş ve 1957 yılı Kasım ayında Volkan da dâhil olmak üzere dağınık direniş gruplarını tek çatı altında toplayan kurulan TMT'nin Türk Hükümeti tarafından desteklenmesini istemiştir.⁵⁰ KTP Başkanı Dr. Fazıl Küçük, Ankara'dan sonra İstanbul'a gitmiş ve Başbakan Menderes'e Kıbrıs'taki gelişmeler hakkında bilgi vermiştir.⁵¹ İngiliz Hükümeti, Kıbrıs Sorununu çözmek için faaliyetlerini artırdığı 1958 yılında önemli bir girişimde daha bulunmuştur. İngiliz Hükümet Sözcüsü Lord Salisbury'nin Times'da yayımlanan açıklamasında, Türkiye ile istişare etmeden hiçbir karar alınmayacağını belirtmiştir. KTP Başkanı Dr. Fazıl Küçük, açıklamasından dolayı Lord Salisbury'e gönderdiği telgrafta Kıbrıs Türk toplumu adına teşekkür

48 *Aynı Tarihi*, Ağustos 1957, S. 285, s. 241-242; "F. Küçük'ün Telgrafı", *Zafer*, 21 Eylül 1957, s. 1.

49 "Dr. Küçük Ankara'da Beyanat Verdi", *Bozkurt*, 1 Ocak 1958, s. 1.

50 "Dr. Küçük Dışişleri Bakanımızla Görüşü", *Bozkurt*, 4 Ocak 1958, s. 2.

51 "Menderes Dr. Küçük'ü Kabul Etti", *Bozkurt*, 7 Ocak 1958, s. 1.

etmiştir.⁵² KTP Başkanı Dr. Fazıl Küçük, Türkiye’de bulunduğu dönemde sadece resmi temaslarda bulunmamış aynı zamanda Türkiye Millî Talebe Federasyonu (TMTF) tarafından organize edilen mitinglere de katılmıştır.⁵³

KTP Başkanı Dr. Fazıl Küçük Türkiye’de iken Kıbrıs’ta şiddet olayları tekrar tırmanmaya başlamıştır. Şiddet olaylarının çoğu Rumlar tarafından yapılırken bir kısmı da İngiliz sömürge yönetimi kolluk kuvvetleri tarafından gerçekleştirilmiştir. İngiliz kolluk kuvvetlerinin 1958 yılı ocak ayı sonlarında Kıbrıs Türkleri tarafından yapılan gösteriler sırasında 7 kişiyi öldürmesiyle sonuçlanan olaylar hem Türkiye’de hem de Kıbrıs’ta tepkiler çekmiştir. Olaylar karşısında KTP Başkanı Dr. Küçük şubat ayında yaptığı açıklamada, “...*Kıbrıs’ın artık Türkiye’nin 68’inci vilayeti olduğunu...*” belirtmiş ve sorunun müzakereler yoluyla çözülmesine yönelik girişimlerin geldiği son noktayı ifade etmiştir.⁵⁴

KTP yönetimi, EOKA’nın 1958 yılı Nisan ayında tekrar başlattığı saldırılar sonrasında bazı kararları yürürlüğe sokmuştur. Uzun yıllar gündeme getirilen ancak herhangi bir sonuç alınamayan “*Belediyeler Sorunu*” bu dönemde kalıcı olarak çözülmek istenmiştir. KTP yönetiminin 4 Mayıs 1958 tarihinde Lefkoşa’da yaptığı toplantıda, bağımsız Türk Belediyesinin kurulması kararlaştırılmış, sömürge yönetiminin bu karara bir hafta içinde olumlu cevap vermemesi halinde seçimlerin kendi sorumluluğunda yapılması, Rum Belediye Meclis kararlarının tanınmaması ve Rum belediyelerine vergi ödenmemesine karar verilmiştir.⁵⁵

Kıbrıs sömürge yönetimi valisi Foot, Kıbrıs Türklerinin ayrı belediye kurma kararını üzerine KTP Başkanı Dr. F. Küçük’le görüşmüştür. KTP Başkanı Dr. F. Küçük, Vali ile yaptığı görüşmede, bağımsız belediye kurma fikrinden geri dönülmeyeceğini ve Kıbrıs Sorununun ancak “Taksim” ile çözülebileceğini Vali Foot’a iletmiştir.⁵⁶ KTP yönetiminin kararlılığını ifade etmesinden sonra 16 Haziran 1958 tarihinde Lefkoşa’da geçici Türk Belediye yönetimi kurulmuştur.⁵⁷

Kıbrıs Sorununda 1958 yılı özel bir yere sahiptir. Bu dönemde bir yanda İngiltere sorunu çözmek amacıyla ürettiği planları bir bir gündeme getirmiş, diğer yanda Kıbrıs’ta toplumlararası çatışmalar daha da şiddetlenmiş hem Türkiye hem de

52 “Lord Salisbury’e Takdir Telgrafları Gönderildi”, *Bozkuurt*, 11 Ocak 1958, s. 1.

53 “Dr. F. Küçük Zorlu ile görüştü”, *Bozkuurt*, 15 Ocak 1958, s. 1.

54 “Dr. Fazıl Küçük’ün Halka Hitabı”, *Zafer*, 9 Şubat 1958, s. 3.

55 “Türk Belediyeleri Bir Aya Kadar Teşekkül Edecek”, *Bozkuurt*, 5 Mayıs 1958, s. 1.

56 “Vali Türk Lideri ile Görüştü”, *Bozkuurt*, 6 Mayıs 1958, s. 1.

57 “Lefkoşa Türk Belediye İdaresinden”, *Bozkuurt*, 17 Haziran 1958, s. 1.

Yunanistan'daki hükümetler ile kamuoyları mobilize olmaya başlamışlardır. Bu dönemde KTP Başkanı sık sık Türkiye'ye gelmiş ve Kıbrıs'taki gelişmeler konusunda hükümeti bilgilendirmiştir.⁵⁸ Menderes Hükümeti, Türkiye kamuoyunun Kıbrıs konusunda mobilize olmasını fırsata çevirmiş KTP yöneticilerinin de dâhil olduğu geniş katılımlı mitingler düzenlemiştir.

KTP Başkanı Dr. Fazıl Küçük, Ankara'da yapılan mitinge katılan binlerce kişi tarafından "Kıbrıs Türktür Türk Kalacaktır" sloganıyla karşılanmıştır.⁵⁹ Bu konuda başka bir girişim 1958 yılı mayıs ayında yaşanmıştır. KTP Başkanı Dr. F. Küçük ile Kıbrıs Türk kurumları Federasyonu (KTKF) Başkanı R. Denктаş, Ankara'da yaptıkları görüşmeden sonra Ada'ya dönmeye hazırlanırken Dr. F. Küçük'ün bir süre daha Türkiye'de kalması istenmiştir.⁶⁰ KTP Başkanı Dr. F. Küçük'ün Türkiye'de kalmasının nedeni bir süre sonra ortaya çıkmıştır. KTP Başkanı Dr. Fazıl Küçük, 10 Haziran 1958 tarihinde İstanbul Sultan Ahmet'te yapılan ve 300 bin kişinin katıldığı Kıbrıs mitinginde coşkulu bir konuşma yapmış, Kıbrıs Türk toplumunun muhtariyeti reddettiğini, Taksim'den başka çözümün kabul edilmeyeceğini açıklamıştır.⁶¹

İstanbul ve Ankara mitinglerinden sonra İzmir ve Adana'da da Kıbrıs mitingleri düzenlenmiştir. Kıbrıs mitingleri sıklaştıkça ve KTP Genel Başkanı Dr. Fazıl Küçük'ün bu mitinglerin hepsine katılması mümkün olamayınca KTP Genel Sekreteri Osman Örek'te mitinglere davet edilmiştir.⁶² Mitinglerinde bir yandan Kıbrıs Sorunuyla ilgili çözüm önerileri gündeme getirilirken diğer yandan da Menderes Hükümeti'nin propagandası yapılmıştır.

İngiliz Hükümeti, Kıbrıs'ta yaşanan şiddet olaylarının turmandığı ve bölgesel gelişmelerin soruna bir an evvel çözüm bulunmasını dikte ettirdiği 1958 yılı Haziran ayında taraflara yeni bir öneri sunmuştur. KTP yönetimi, bu önerinin de diğerlerinden farklı olmadığını ileri sürmüş ve öneriyi reddetmiştir.⁶³ İngiliz Hükümeti tarafından hazırlanan bir başka çözüm önerisi 1958 yılı ağustos ayında taraflara sunulmuştur. ABD yönetiminin de çözüm için devreye girdiği

58 "Cemaatimiz Temsilcileri Ankara'ya Gitti", *Bozkurt*, 24 Mayıs 1958, s. 1.

59 "Anavatan'daki Kardeşlerimizin Parolası Kıbrıs Türktür Türk Kalacak", *Bozkurt*, 27 Mayıs 1958, s. 1.

60 "Federasyon Başkanı Denктаş Dün Avdet Etti", *Bozkurt*, 7 Haziran 1958, s. 1.

61 "Türk Milletinin Muhteşem Davranışı", *Bozkurt*, 11 Haziran 1958, s. 1.

62 "Ordular ilk Hedefiniz Kıbrıs'tır", *Bozkurt*, 16 Haziran 1958, s. 1.

63 "Kıbrıs Planı Reddediliyor", *Bozkurt*, 21 Haziran 1958, s. 1.

bu dönemde yeni planın kabul edilmesi için taraflara baskı yapılmış ve planın uygulama tarihinin 1 Ekim günü olduğu ilan edilmiştir. Türkiye, Konsolos Burhan Işın'ı 1 Ekim 1958 tarihinden itibaren Kıbrıs'a görevlendirmiş ve bir bakıma planı kabul etmiştir.⁶⁴

Kıbrıs Sorununun çözümüne yönelik girişimler bu tarihten sonra hızlı bir gelişme göstermiştir. 1958 yılı aralık ayında yoğunlaşan görüşmelerden sonra 19 Şubat 1959 tarihinde imzalanan Zürih ve Londra Antlaşmalarıyla Kıbrıs Sorunu çözüme kavuşturulmuştur. Kıbrıs Cumhuriyeti, iki farklı etnik ve dini toplumun uzlaşısı üzerine kurulmuş olduğundan dolayı isminde Kıbrıs'ın Türk olduğunu belirten KTP'nin varlığı bu uzlaşmaya ters bir algı yaratmıştır. Bu durum KTP yönetiminin de dikkatinden kaçmamış ve 16 Ağustos 1960 tarihinde yapılan genel kongrede partinin ismi Kıbrıs Millî Türk Birliği olarak değiştirilmiştir.⁶⁵

Sonuç

Kıbrıs Türk toplumu siyasi örgütlenme faaliyetlerine İkinci Dünya Savaşı'ndan itibaren İngiltere'nin desteği ile başlamıştır. Kıbrıs Türklerinin siyasi örgütlenmeleri, adadaki gelişmelere paralel olarak şekil değiştirmiştir. Bu kapsamdaki ilk gelişme 1949 yılında yaşanmıştır. Kıbrıs Rum toplumundaki siyasi örgütler Enosis amacı doğrultusunda birleşince Kıbrıs Türk siyasi örgütleri de birleşmişler ve Rumların bu amacı gerçekleştirmemesi için faaliyetlerini bu alana yöneltmişlerdir.

Kıbrıs'ta benzer gelişme 1955 yılında yaşanmıştır. Rumların, Kıbrıs Sorununu 1954 yılında BM gündemine taşımalarına rağmen istedikleri sonucu alamayınca 1 Nisan 1955 tarihinde adada şiddet olaylarını başlatmaları karşısında bir yanda Türk Hükümeti Londra Konferansına davet edilerek soruna taraf haline gelmiş diğer tarafta da sonraki dönemde Kıbrıs Türk toplumunun siyasi faaliyetlerini şekillendirecek olan Kıbrıs Türktür Partisi kurulmuştur.

İstanbul'da 6/7 Eylül 1955 tarihinde başlayan ve Rum vatandaşlara yönelen şiddet olaylarından sorumlu tutulan Kıbrıs Türktür Cemiyeti üyelerinin tutuklanması ve Cemiyetin bazı şubelerinin kapatılmasından dolayı KTP'nin etkinliğini bir süreliğine durdurmuştur.

Kıbrıs Türktür Partisi, 1956 yılından sonra gerek Kıbrıs'ta gerek Türkiye'de gerekse de İngiltere'de önemli faaliyetlerde bulunmuş, Türk Hükümeti tarafından

64 “Burhan Işın Kıbrıs Türk Temsilcisi Oldu”, *Zafer*, 30 Eylül 1958, s. 1.

65 Sayıl, *age.*, s. 390.

gündeme getirilen Taksim önerisini desteklenmiştir. Bununla birlikte KTP yönetimi tarafından Kıbrıs'ta artan Rum şiddetine karşı Kıbrıs Türk toplumunun güvenliğini sağlamaya çalışan direniş örgütleri de desteklenmiştir.

Kıbrıs Türktür Partisinin kamuoyundaki etkisinin farkına varan Demokrat Parti yönetimi, KTP yöneticilerini Ankara, İstanbul ve İzmir başta olmak üzere büyük şehir mitinglerine katılmalarını sağlayarak hem kitleleri mobilize etmiş hem de parti propagandası yapmıştır.

Kıbrıs Türktür Partisi, Kıbrıs Sorununun çözüldüğü 1959 yılından sonra daha önce uyguladığı aktif politikayı terk etmiş, parti yöneticileri Kıbrıs Cumhuriyeti kuruluş antlaşmalarının esaslarını belirleyen komisyonlarda görev almışlardır. KTP yönetimi, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilan edildiği 1 Ağustos 1960 tarihinden 2 hafta sonra 16 Ağustos 1960'da düzenlediği Genel Kongrede isim değişikliği kararı almış, partinin ismi Kıbrıs Türk Milli Birliği olarak belirlenmiştir.

Kıbrıs Türktür Partisi, kurulduğu 1955 yılından itibaren, kendisinden önce kurulmuş olan siyasi örgütlenmelerin aksine Kıbrıs dışında da önemli faaliyetlerde bulunmuş, bir bakıma Kıbrıs Türk toplumunun sözcüsü olmuştur. Kıbrıs Türktür Partisi'nin, kuruluş yılından itibaren yaşanan önemli olaylar dikkate alındığında hem Türkiye hem de İngiltere tarafından desteklendiği, Rumların ve Yunanistan'ın Enosis çabalarını, Taksim önerisinin ateşli bir savunucusu olarak dengelediği söylenebilir.

Kaynaklar**Arşiv Belgesi****Başbakanlık Devlet arşivleri Genel Müdürlüğü (BCA)**

Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü Dosyası.

Millî Arşiv Araştırma Dairesi (MAAD)/KKTC

KATAK Dosyası.

Tüzükler/Nizamnameler Dosyası.

Bomb Incidents at Nicosia, Limassol and Larnaca, 1 st April 1955, Diary of Events File.

Yazılı Basın

Cumhuriyet

Millîyet

Vatan

Zafer

Bozkurt

Halkın Sesi

The Cyprus Gazette

Araştırma ve İnceleme Eserler

“Varoluş Mücadelemizin Saygın İsmi: Osman ÖREK”, Kıbrıs Türk Liderleri Osman Örek 1925–1999”, KKTC Türkiye Büyükelçiliği, Lefkoşa 2000.

Armaoğlu, Fahir, *Kıbrıs Meselesi 1954-1959 Türk Hükümeti ve Kamuoyunun Davranışları (Karşılaştırmalı İnceleme)*, Sevinç Matbaası, Ankara 1963.

Balyemez, Mehmet, *İngiliz Yönetimi Döneminde Kıbrıs Türklerinin Siyasi Örgütlenme Faaliyetleri (1923-1960)*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara 2017.

Bil, Hikmet, *Kıbrıs Olayı ve İğyüzü*, İtimat Kitabevi, 1. Baskı, İstanbul 1976.

Bozkurt, İsmail, *Kıbrıs Türk Halkı'nın Siyaset Kurumu Üzerine Deneme*, Zeytin Yayıncılık, Lefkoşa 2015.

Dikerdem, Mahmut, *Ortadoğu'da Devrim Yılları Bir Büyükelçinin Anıları*, İstanbul Matbaası, İstanbul 1977.

Doğansal, Demiray, *Dr. Fazıl Küçük'ten Satır Araları*, Dr. Fazıl Küçük Vakfı Yayınları, Selen Ofset Ltd., Lefkoşa 2011.

Esenbel, Melih, *Kıbrıs-1, Ayağa Kalkan Adam*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1993.

Gürses, Umut, *Kıbrıs Türktür Cemiyeti*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2014.

İsmail, Sabahattin, *150 Soruda Kıbrıs Sorunu*, Kastaş Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul 1998.

Keleşzade, Gülçin "Kıbrıslı Türkler'in Direnişi'nin ve Türk Mukavemet Teşkilatı'nın Halkın Sesi Gazetesi'ne Yansımaları (1957-1963)", *Kıbrıs Türk Millî Mücadelesi ve Bu Mücadelede TMT'nin Yeri*, Uluslararası Sempozyum Bildirileri, C I, Lefkoşa.

Kelling, George Horton, *British Policy in Cyprus 1939-1955*, The University of Texas, Doctor of Philosophy, The University of Texas at Austin, May 1988.

Mapolar, Hikmet - Afif, Aslar, *Bir Devre Adını Yazarlar-1987*, Necati Özkan Vakfı Yayınları, Lefkoşa 2016.

Sayıl, Altay, *Dr. Fazıl Küçük'ün Anıları ve Siyasal Örgüt Çalışmaları*, Yay Ajans Ltd., 1. Baskı, Lefkoşa 2010.

Soysal, İsmail, *Türkiye'nin Dış Münasebetleriyle İlgili Başlıca Siyasi Andlaşmaları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1965.

Tekakpınar, Kemal-Doğansal, Demiray, *Dr. Fazıl Küçük (1906-1984)*, C I, Lefkoşa, 1991.

Yaşın, Özker, *Nezhat ve Ben 1*, Yeşilada Yayınları, İstanbul 1997.

Zenon, Stavrinides, "Kıbrıs Uyuşmazlığı-Ulusal Kimlik ve Devlet Olgusu", çev. Eser Birey, *Yeni Kıbrıs* (Şubat 1989).

İnternet Kaynağı

<http://www.21lyte.org/assets/uploads/files/299309%20Mehmet%20Atay>.

<http://www.usgam.com/index.php?l=838&cid=384>.

http://cdn.un.org/unyearbook/yun/1954_106.pdf.